

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди
Кафедра освітології та інноваційної педагогіки
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут публічного управління
та державної служби
Кафедра публічної політики
Інститут досліджень безпеки Європейського Союзу (Франція)
Гранадський університет (Іспанія)
Жешувський університет (Республіка Польща)
Університет третього віку в Громадкі (Республіка Польща)
Європейський інститут безперервної освіти (Словацька Республіка)
Педагогічний інститут Чендуського університету (КНР)
Університет імені Неджметтіна Ербакана (Туреччина)
Державний університет в Гуарапуаві (Бразилія)

Матеріали
VI Міжнародної науково-практичної конференції

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ І СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

20–21 травня 2022 року

**Харків
2022**

ББК 74.58+74.20+88.40+88.840

УДК 37.013.77:[378+373.5]

П86

Редакційна колегія:

Балацинова А. Д. – канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Васильєва С. О. – д-р пед. наук, доцент, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ворожбіт-Горбатюк В. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Кін О. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Лупаренко С. Є. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Попова О. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Рогова Т. В. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Собченко Т. М. – д-р пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Ткачова Н. О. – д-р пед. наук, професор, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

Цапко А. М. – канд. пед. наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Відповідальність за зміст, стилістику, орфографію та пунктуацію статей несуть автори

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол №7 від 20.07.2022 року)*

Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20–21 травня 2022 р.) / за ред. Боярської-Хоменко А. В., Попової О. В. ; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2022. 498 с.

У збірнику відображено психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої школи в умовах сучасних викликів. Він містить результати досліджень учених, викладачів, учителів, наукові пошуки докторантів, аспірантів, здобувачів вищої освіти з питань методології, історичного та компаративного дискурсу розвитку педагогічної науки; організаційних, дидактичних і методичних засад реалізації дистанційного та змішаного навчання; педагогічних засад інклюзивної освіти; інновацій в освіті; розвитку загальної і вищої освіти; освіти дорослих; цифрових трансформацій в публічному управлінні та адмініструванні.

Матеріали стануть у нагоді науковцям, докторантам, аспірантам, викладачам, здобувачам вищих закладів освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

Кравченко Г. Ю.	347
Організаційно-педагогічні умови викладання навчальної дисципліни «Управління розвитком» в умовах підготовки фахівців другого (магістерського) рівня	
Крокун-Баранова А. П.	351
Принципи організації військової освіти жінок	
Кропивницька Л. М., Стаднічук О. М., Кучер Л. Р.	354
Вивчення природничих дисциплін: вибір між «пасивним» та «активним» навчанням	
Ларіна І. О., Шевченко Н. О.	358
Види заохочення викладачів закладів вищої освіти в Україні	
Lisin D., Lisin Yi.	362
Computing 2-Club on Graph of Unit Disks	
Лі Юаньці	366
Емпатійна культура як базова складова професійної готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва	
Ло Юаньвень, Лю Сябін	370
Методи творчого самовираження майбутніх музично-педагогічних працівників у освітньому середовищі	
Лу Сюй	373
Функції дитячої періодики (на прикладі журналу «Однокласник»)	
Майстрюк І. С.	377
Складові самоосвітньої компетентності школярів	
Мальцева Л. В.	381
Формувальне оцінювання на уроках англійської мови відповідно до концепції НУШ	
Мандрікова М. О.	384
Технологія «Веб-квест» як форма інтерактивного навчання в аспекті викладання інформатики в умовах НУШ	
Мариновська О. Я.	387
Дидактичні аспекти конструювання компетентісно зорієнтованого уроку	
Мордовцева Н. В.	391
Педагогічний дискурс як дидактичне поняття	
Небитова І. А.	395
Методика організації професійного спілкування майбутніх учителів початкових класів: її зміст та етапи	
Овсюк Д. Р.	398
Семінар у формі тренінгу з написання фахових статей для здобувачів третього рівня вищої освіти	
Одерій Д. О.	401
Особливості формування іншомовної професійної компетентності майбутніх ІТ спеціалістів	

Список використаних джерел

1. Кравченко Г. Ю. Особливості впровадження системи оцінювання рівня професійної компетентності педагогів в умовах післядипломної педагогічної освіти. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*: зб. наук. праць / за заг. ред. Л. Д. Товажнянського, О. Г. Романовського. Вип. 30–31(34–35). Харків : НТУ «ХПІ», 2012. С. 24–33.
2. Кравченко Г. Ю. Особливості змісту навчальної дисципліни «Педагогічний консалтинг» у підготовці студентів за магістерськими програмами. *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 3 (198). С. 42–47. URL: <http://isp.poippo.pl.ua>.
3. Лунячек В. Е. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки керівних кадрів в умовах магістратури до управління якістю освіти. URL: <http://mydisser.com/ua/catalog/view/238/246/9677.html>.

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ ЖІНОК

Крокун-Баранова А. П.

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна

В Україні триває процес удосконалення організаційно-правових засад діяльності ЗСУ, що докорінно вплинуло на статус жінок-військових. Разом з тим відбулись зміни і у системі військової освіти жінок. Зважаючи на це, політика українського суспільства і держави у питаннях військової освіти жінок ґрунтується на принципах інтеграції, інклюзивності та цілісності.

Ключові слова: освіта жінок, військова освіта, принципи освіти, гендер, гендерна рівність, система освіти.

In Ukraine, the process of improving the organizational and legal framework of the Armed Forces is underway, which has radically affected the status of women soldiers. At the same time, there were changes in the system of military education of women. In view of this, the policy of Ukrainian society and the state in matters of women's military education is based on the principles of integration, inclusiveness and integrity.

Key words: women's education, military education, principles of education, gender, gender equality, education system.

Жіноча освіта є дуже багатогранним феноменом, що охоплює цілий ряд питань і дискусій про освіту дівчат і жінок, від початкової школи до вищої. У понятті жіночої освіти розглядаються питання гендерної рівності та рівного доступу до освіти для всіх, індивідуального навчання, релігійної орієнтації тощо.

На час здобуття незалежності служба у Збройних Силах України вважалася виключно чоловічою справою. Хоча у структурі Збройних Сил працювали «жінки у погонах», але вони переважно обіймали так звані «мирні» посади – діловоди, лікарі, зв'язківці. Тобто на жінок, здебільшого, покладали обслуговуючі функції у

системі Збройних Сил. У військовій справі, як і в будь-якій сфері, пов'язаній із фізичними та моральними навантаженнями, склалися стереотипи, що це не жіноча справа. Проте воєнні події 2014 року показали, що жінки можуть не лише носити зброю, а й виконувати бойові завдання нарівні з чоловіками, оволодіваючи різними військовими спеціалізаціями. За останні роки деякі міфи та стереотипи про жінок в армії були розвіяні не лише на рівні особистого ставлення, а й на юридичному рівні.

Сьогодні в Україні триває процес удосконалення організаційно-правових засад діяльності Збройних Сил України, а також військових формувань, які створюються відповідно законодавства України. Метою таких реформувань є комплектування зазначених формувань високопрофесійним особовим складом як у мирний час, так і в період війни. Разом з тим, зазначимо, що реформування зазнала і система військового обліку, а також управління діяльністю органів військового управління на місцях. Такі зміни пов'язані із унормуванням військової системи України зі стандартами НАТО [1].

Установлено, що у 2021 році в Україні набрали чинності законодавчі зміни, якими, зокрема, передбачено, що на військовий облік військовозобов'язаних беруться жінки, «які мають спеціальність та/або професію, споріднену з відповідною військово-обліковою спеціальністю, визначеною в переліку, затверджену Міністерством оборони України, та придатні до проходження військової служби за станом здоров'я та віком» [2].

Це докорінно вплинуло на статус жінок-військових. Так, сьогодні жінки проходять військову службу на рівних із чоловіками правах, можуть обіймати будь-які військові посади та отримувати військові звання. Окрім того, вони мають рівні обов'язки та відповідальність: зняте обмеження на призначення військовослужбовиць у добові наряди та участь у зборах. Раніше жінки могли брати участь у зборах за бажанням. Нині обмеження діє лише для вагітних, відповідно до норм Конституції про захист материнства [4].

Збільшили також граничний вік перебування на військовій службі. Жінка, як і чоловік, може укласти контракт на проходження служби в лавах Збройних Сил України до 60 років. Тоді як раніше граничний вік для жінок становив 40 років.

Зміни сталися й у переліку осіб, які перебувають на військовому обліку. Ідеться про цивільні спеціальності, здобуття яких передбачає постановку на військовий облік. Це не тільки медична освіта, а й спеціальності, пов'язані зі зв'язком, обчислювальною технікою, оптичними та звукометричними засобами вимірювання й метрології, картографією, топогеодезією, фотограмметрією, поліграфією, кінорадіомеханікою [2].

Зважаючи на це, відбуваються зміни і у системі військової освіти жінок. Так, дівчатам дозволили вступати до військових та військово-морських ліцеїв, а кількість жінок у вищих військових закладах зростає вдвічі та останні п'ять років. Як наслідок, в Україні великої популярності набуває військова освіта серед жінок та дівчат. Серед вступниць жіночої статі найбільш популярними є медичні спеціальності, право, фінанси та спеціалізація «військовий переклад». Однак, цікавість жінок проявляється і до інших професій, зокрема, спостерігається тенденція збільшення кількості охочих здобути військову освіту за інженерно-технічним, розвідувальним профілем. Жінки-військові бажають вивчати

комп'ютерні науки та питання кібербезпеки. Чимало дівчат виборюють право навчатись за фахом командного складу, зокрема, льотного.

Отже, українська система військової освіти інтегрує гендерні аспекти у свої основні завдання, а також у всі політичні та військові структури. Гендерна рівність є важливим напрямом співпраці з міжнародними організаціями, зокрема з НАТО, Організацією Об'єднаних Націй (ООН), Європейським союзом (ЄС), Організацією з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), а також з громадянським суспільством [2].

Політика українського суспільства і держави у питаннях військової освіти жінок ґрунтується на принципах інтеграції, інклюзивності та цілісності. Загальні цінності особистої свободи, демократії, прав людини підкріплюють ці принципи, згідно з якими усі права та участь жінок у військовій освіті мають важливе значення. Сьогодні Збройні Сили України працюють над усуненням гендерної нерівності шляхом інтеграції гендерних аспектів у рамках колективної оборони, врегулювання криз та спільної безпеки. Розглянемо кожен із визначених принципів більш докладно.

Принцип інтеграції: гендерну рівність слід розглядати як невід'ємну частину політики, програм та проєктів Збройних Сил України, які керуються ефективною практикою обліку гендерної проблематики. Для досягнення гендерної рівності необхідно визнати, що кожна політика, програма та проєкт зачіпають як жінок, так і чоловіків. Приклади інтеграції практично включають:

- проведення гендерного аналізу для забезпечення того, щоб операції та місії враховували різні погляди жінок та чоловіків;
- вивчення гендерних аспектів раннього попередження, щоб краще оцінити, де можуть виникнути кризи;
- розглянути питання, як розробити оборонні засоби, які працюють всім тих, хто служить – як жінок, так чоловіків;
- вивчення гендерних аспектів тероризму, визнаючи, що жінки є не лише жертвами терору, а й впливовими дійовими особами, які можуть запобігати чи вчиняти терористичні акти;
- робота з жіночим громадянським суспільством, щоб краще зрозуміти досвід жінок у всьому світі та потенційний вплив політики на різні спільноти.

Принцип інклюзивності: представництво жінок у Збройних Силах України потребує збільшення через розширення участі жінок у всіх військових і воєнних завданнях. Приклади робіт у цій галузі включають:

- покращення гендерного балансу в цивільних і військових структурах Збройних Сил України та заохочення союзників і партнерів;
- використання гендерно-інклюзивної мови та фемінітивів;
- моделювання гендерно-інклюзивних практик у програмах нарощування оборонного потенціалу.

Принцип цілісності: системна нерівність усувається для забезпечення справедливого та рівного поводження з жінками та чоловіками у Збройних Силах України. Відповідальність за всі зусилля щодо підвищення обізнаності є пріоритетом відповідно до міжнародних норм. На практиці сюди входять:

- розробка політики для демонстрації та підтримки певних стандартів;
- забезпечення вживання ефективних заходів щодо запобігання сексуальним домаганням та реагування на них;
- проведення навчання для забезпечення того, щоб політики і процедури були відомі та зрозумілі тим, до кого вони застосовуються.

Отже, військова освіта жінок у останні роки набуває популярності в суспільстві, а також отримує підтримку на законодавчому рівні. Українська система військової освіти інтегрує гендерні аспекти у свої основні завдання і ґрунтується на принципах інтеграції, інклюзивності та цілісності.

Список використаних джерел

1. Васильєв О. Сучасні тенденції управління змінами в системі вищої військової освіти. *Військова освіта*. 2020. № 2 (42). С. 27–38. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2020-2/27-38>.
2. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>.
3. Наказ Міністерства оборони України № 313 від 11.10.2021 р. «Про затвердження Переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями, після одержання яких жінки беруться на військовий облік військовозобов'язаних». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1566-21#Text>.
4. Руснак І., Мірненко В., Кас'яненко М., Оліферук В., Вітер Д. Інноваційна військова освіта: стан та перспективи розвитку. *Військова освіта*. 2021. № 2 (44). С. 9–20. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-1783/2021-44/9-20>.

ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН: ВИБІР МІЖ «ПАСИВНИМ» ТА «АКТИВНИМ» НАВЧАННЯМ

Кропивницька Л. М.

кандидатка технічних наук, доцентка

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

м. Дрогобич, Україна

Стаднічук О. М.

кандидатка хімічних наук

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

м. Львів, Україна

Кучер Л. Р.

кандидатка економічних наук, доцентка

Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

м. Львів, Україна

Розглянуто основні принципи продуктивного викладання та вивчення природничих дисциплін. Установлено, що через актуалізацію знань,